

haar leven te rekken, den godsdienst als psychologisch en historisch verschijnsel tot voorwerp van onderzoek kiezen, maar daarmede ook aan het Christendom het absoluut karakter ontzeggen, waarmede het in de wereld en tegenover iederen mensch optreedt. Als het geloof geen kennis meer is, maar enkel vertrouwen des harten en stemming des gemoeds, dan wordt het van heel zijn inhoud beroofd. Als de „Werthurtheile” van de „Seinsurtheile” worden losgemaakt, verliezen zij hun grondslag in de werkelijkheid en worden eene vrucht der verbeelding. Godsdienst komt dan met ideaalvorming op ééne lijn te staan.

Feitelijk past dan ook de school van Ritschl in de exegetische en kerkhistorische vakken schier zonder voorbehoud de inductieve methode toe, en laat aan de dogmatische theologie niets anders over dan den geringen inhoud eener op allerlei wijze beperkte, religieuze ervaring. Zij behoudt wel hare plaats in den kring der theologische wetenschap, maar nadat zij zoo goed als geheel onschadelijk is gemaakt, van haar samenhang met en haar invloed op de wetenschap is beroofd, en tot een onschuldig getuigenis van persoonlijk geloof is ingekrompen. Het is naar hunne meening der dogmatiek niet zoozeer om waarheid, als wel om stichting te doen. Zij heeft geen theoretisch, maar een practisch doel. Hare bestemming is niet vermeerdering onzer kennis, maar bevordering van ons heil. Daarom mag en kan ze niet anders bevatten dan een persoonlijk geloofsgetuigenis. Zij is geene uiteenzetting van de waarheid Gods, maar eene beschrijving van de religieuze ervaring van den Christen. En wijl het geloof geen voor waar aannemen maar alleen een vertrouwen des harten is, kan de dogmatiek naar het woord van Ritschl, geen anderen inhoud hebben, dan „was in der Predigt und